

Kokous 20.11.2019

Paikka: nh. Sederholm, työ- ja elinkeinoministeriö, Aleksanterinkatu 4-10

Aika: Ke 20.11.2019 klo 10-12

Osallistujat:

- Tiedeasiantuntija Erja Heikkinen (ryhmän puheenjohtaja), opetus- ja kulttuuriministeriö
- Professori Kaisa Miettinen, Jyväskylän yliopisto (etäyhteydellä)
- Rehtori Petri Raivo, Karelia-ammattikorkeakoulu, ARENE-edustaja (etäyhteydellä)
- Tietotekniikkapäällikkö Minna Harjuniemi, Helsingin yliopisto, FUCIO-edustaja
- IT-päällikkö Jaakko Riihimaa, Haaga-Helia ammattikorkeakoulu, AAPA-edustaja
- Tietoasiantuntija Aija Kaitera, Helsingin yliopisto, TUHA-verkoston edustaja
- Kirjaston johtaja Jarmo Saarti, Itä-Suomen yliopisto, Kirjastojen neuvoston edustaja
- Kehittämispäällikkö Riitta Meretoja, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri
- Pääjohtaja Heikki Mannila, Suomen Akatemia ESTE
- Rahoitusjohtaja Jari Toivo, Business Finland
- Pääjohtaja Juhani Damski, Ilmatieteen laitos, ESTE varahenkilö toiminnanjohtaja Sanna Marttinen, Tulanet
- Neuvotteleva virkamies Saara Leppinen, sosiaali- ja terveysministeriö
- Pääsuunnittelija Kai Husso, työ- ja elinkeinoministeriö ESTE
- Professori Pekka Appelqvist, Puolustusministeriö ESTE
- Professori Virpi Tuunainen, Aalto yliopisto, Professoriliiton edustaja ESTE
- Informaatikko Maija Paavolainen, Helsingin yliopisto ESTE
- Toimitusjohtaja Liisa Suvikumpu, Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta
- Johtaja Kristiina Hormia-Poutanen, Kansalliskirjasto
- Professori Anne Mäntynen, Jyväskylän yliopisto, Tiedekustantajien edustaja ESTE varahenkilö professori Olli Pyyhtinen, Suomen tiedekustantajien liitto, Tampereen yliopisto
- Puheenjohtaja Keijo Hämäläinen, Tieteellisten seurain valtuuskunta, ESTE varahenkilö toiminnanjohtaja Lea Ryyänen-Karjalainen, TSV
- Johtaja Antti Mäki, CSC - Tieteen tietotekniikan keskus, ESTE varahenkilö johtaja Stina Westman, CSC
- Ylitarkastaja Jukka Haapamäki, opetus- ja kulttuuriministeriö
- Kehityspäällikkö Hanna-Mari Puuska (sihteeri), CSC - Tieteen tietotekniikan keskus
- Opetusneuvos Matti Kajaste, opetus- ja kulttuuriministeriö (klo 11 alkaen)

Vierailijat:

- Projektipäällikkö Tiina Strengell (sihteeri), CSC - Tieteen tietotekniikan keskus

Asialista:

1. Kokouksen avaus ja työjärjestyksen hyväksyminen

- Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 10.00
2. [Edellisen kokouksen pöytäkirjan](#) hyväksyminen
    - Hyväksyttiin edellisen kokouksen pöytäkirja.
  3. Tilannekatsaus (Puuska & Strengell) [Liite 2](#)

Kysyttiin, millaisia liittymäkohtia Kansalliskirjastossa tehtävällä työllä voisi olla tutkimustietovarantoon. Yhteistyötä on tehty mm. APC-maksujen keräämisen edistämiseksi VIRTJA-julkaisutietopalveluun. Finnaan voisi mahdollisesti haravoida tutkimustietovarannon tietoja, jolloin ne tavoittaisivat laajemman yleisön. Tutkijalle on tärkeää tietää, kuinka hän pystyy julkaisemaan avoimesti, ja Kansalliskirjastolla on tähän liittyen osaamista ja hankkeita suunnitteilla. Toivottiin, että tieto julkaisun avoimuudesta ja kustantajasta saadaan näkyviin tutkimustietovarannon portaaliin.

Kysyttiin, siirretäänkö rahoituspäätöstiedot rahoittajilta tutkimustietovarantoon kertaluontoisesti. Kerrottiin, että päivitys tulee olemaan luonteeltaan jatkuvaa rahoittajasta riippuen.

Todettiin, että Tutkijan tiedot -työryhmä on käynnistetty pohtimaan tutkijasta koottavia tietoja sekä seuraamaan suostumuksenhallintatyökalun toteutusta. Kysyttiin, miksi tutkijatietoja kaivataan tutkimustietovarantoon. Kerrottiin, että mm. käyttäjäryhmien haastatteluissa nousi vahvasti esille tarve löytää keskitetysti tietoa eri tutkimusalojen asiantuntijoista, jolloin tietoa ei tarvitse etsiä erillisistä järjestelmistä. Tietoja on tarkoitus koota mm. kotiorganisaatioiden järjestelmistä ja ORCIDista. Niiden siirtämiseen, julkaisemiseen ja eteenpäin luovuttamiseen tarvitaan kuitenkin tutkijalta suostumus.

Kerrottiin, että Kansalliskirjastossa ylläpidetään auktoriteettitietokantaa, josta löytyvät Suomessa julkaisseet henkilöt. Palvelu on tarkoitus avata yleisempään käyttöön. Selvitetään palvelun käyttömahdollisuuksia tutkimustietovarannossa. Todettiin, että tutkimustietovarannossa on kuitenkin lähtökohtana, että tutkija itse hallinnoi omia tietojaan. Todettiin, että täydellisiä ratkaisuja ei ole olemassa, joten tehdään ensin perustapaus ja kehitetään sitä vähitellen.

Mainittiin omadatan hallinta osana korkeakoulujen digivisiota ja kysyttiin, onko mahdollista monistaa suostumuksenhallintamallia myös muihin vastaaviin järjestelmiin, ts. onko toteutus tarpeeksi geneerinen. Todettiin, että tulee selvittää synergiat eri tahojen ja järjestelmien välillä ja pyrkiä siihen, että valtio maksaa kehittämisen kuhunkin aiheeseen liittyen vain kerran.

Kysyttiin, voiko suostumuksen antaa kohdistetusti vain tiettyihin tietoihin. Kerrottiin, että palvelu voidaan toteuttaa myös siten, että kunkin tiedon osalta suostumuksen voi päättää erikseen, mutta nyt asetettu työryhmä suunnittelee prosessia huomioiden myös sen, ettei tieto ole ristiriitaista muissa järjestelmissä ja organisaatioissa.

4. Tutkimustietovarannon pitkän aikavälin kehitys (Puuska) [Liite 3](#)
  1. Uudet ja laajennetut tietokokonaisuudet

Kysyttiin patenttitietojen siirrosta. On huomioitava, ettei tule ristiriitoja, jos tietoja tulee PRH:sta ja lisäksi myös CRIS:istä.

Kommentoitiin, että julkaisujen avoimuuden päättelemisen Unpaywallin avulla ei ole suoraviivaista, sillä julkaisu voi olla avoin viivästetysti, ja päätely vaatii näin ollen analysointia välissä. Tähän liittyen olisi tärkeää huomioida, että OKM:n julkaisujen raportointivaatimukset vastaisivat sitä, mikä on helposti kerättävissä. Vaihtoehtoisesti voisi yrittää vaikuttaa Unpaywallin suuntaan, että säännöt julkaisujen avoimuuden suhteen olisivat selkeät ja tieto avoimuudesta olisi helposti pääteltävissä. Olisi tärkeää, että tieto olisi välittömästi saatavilla. Kommentoitiin, että FinELib-konsortio on mielellään mukana keskusteluissa näistä asioista. Nostettiin esille, että avoime saatavuuden kenttä muuttuu jatkuvasti ja sen vuoksi se on hankala ottaa huomioon tiedonkeruissa. Ratkaisuna voisi olla, huomoida tiedonkeruissa mahdollisimman laajasti eri aspekteja niin, ettei määritelmiä tarvitsisi jatkuvasti muuttaa ja pohtia samalla, millaiseen avoimeen julkaisemiseen pyritään kannustamaan.

Uusista tietokokonaisuuksista kysyttiin, vaikuttavatko ne nykyisten tiedonkeruiden prosesseihin. Haasteena on, että kaikilla organisaatioilla on omanlaisensa järjestelmät ja muutostyöt on tehtävä jokaisessa organisaatioissa. Yliopistoista on toivottu, että hyödynnettäisiin VIRTAtiedonsiirtotapaa, sillä se on tuttu ja helppo tapa kerätä tietoa.

Kysyttiin, millä aikajänteellä muutoksia on odotettavissa. Todettiin, että aikataulua ei ole vielä suunniteltu tarkemmin, mutta käytännössä ensi vuoden aikana ei avoimeen saatavuuteen liittyviä tiedonkeruun muutoksia pystytä tekemään ja sen jälkeen käydään keskusteluja uudestaan. OKM:stä korostettiin kuitenkin, että tässä asiakohdassa esitetyt mahdolliset laajennukset eivät ole tehtävälisiä, eikä niiden toteutuksesta ole vielä päätetty mitään. Huomio liitteen kohtaan 2.1. - Kysymysmerkit ovat niitä, joita ei olla huomioitu vielä nykyisissä tutkimustietovarannon suunnitelmissa.

Kysyttiin, onko jollakin aikavälillä mahdollista päästä tilanteeseen, jossa tiedot kerättäisiin keskitetysti yhteen järjestelmään. Todettiin, että tätä on aikaisemmin yritetty, mutta silloin päädyttiin nykyiseen hajautettuun ratkaisuun.

Esitettiin huomio, että rahallisen sanktion, kannustimien ja kattavuuden täytyisi olla yhteydessä toisiinsa. Tiedonkeruuta ja prosesseja pyritään muokkaamaan siten, että tiedot saataisiin kerättyä kaikkia tyydyttävällä ja järjevimällä tavalla.

2. Yhteydet kansainvälisiin palveluihin

Mainittiin, että tutkimustietovarannon lisäksi myös Finnan tavoite on esitellä, millaista tutkimusta Suomessa tehdään, ja että yhteistyötä tutkimustietovarannon kanssa pitäisi selvittää. Todettiin, että olisi hyvä käydä läpi yhteisiä intressejä ja suunnitelmia jatkosta ja sovittiin, että jatketaan keskusteluja Finnan ja tutkimustietovarannon kesken.

Kysyttiin, onko tutkijoilta kartoitettu tarpeita tutkijan palveluihin liittyen (liittyen kohtaan 3.3. Muut tutkijan palvelut)? Kerrottiin, että osana tutkijoiden suostumushallintapalvelun kehitystä tehdään palvelumuotoilua, jossa tutkijoiden tarpeita kartoitetaan tarkemmin. Tiedossa on, että useimmilla aloilla tutkijat haluavat näkyä ensisijaisesti kansainvälisesti ja he käyttävät aktiivisesti esimerkiksi Research Gatea. Oltiin sitä mieltä, että toteutuksessa kannattaisi panostaa tutkijan näkyvyyteen eikä niinkään siihen, että tutkijat operoi tutkimustietovarannon kautta.

Kansalliskirjasto kaipaisi lisätietoa ja kuvaa siitä, mitä lisäarvoa eri palvelut voisivat tuoda toisilleen. Sen avulla olisi hyvä käydä läpi sitä, miten kansallista näkymää saataisiin esille.

5. Tutkimustietovarannon erillislain valmistelu (Haapamäki)

Jukka Haapamäki kertoi erillislain valmistelusta liitteen mukaisesti. Hallituksen esitystä on hiottu aktiivisesti viime päivinä. Tavoitteena on saada laki voimaan 2021. Laissa säädetään tutkimustietovarannosta, mutta samalla luodaan mahdollisuuksia selkeyttää tutkimuksen tietovirtoja. Lain ei ole tarkoitus olla velvoittava vaan mahdollistava.

Olellaisia konsultoitavia tahoja kannattaa ehdottaa OKM:lle tässä vaiheessa. Tarkoitus on tuoda johtoryhmälle hallituksen esityksen luonnos tiedoksi helmikuussa.

Keskustelua

Kommentoitiin, että tietojen luovutuksen osalta olisi hyvä, ettei se nojaisi tutkijan työsuhteeseen, sillä esimerkiksi yliopistoissa on monenlaisia sopimussuhteita. Kysyttiin, voiko suostumustenalaista dataa siirtää tutkimusorganisaatioista tutkimustietovarantoon ilman suostumusta. Tätä parhaillaan selvitetään. Kommentoitiin, että muissa yhteyksissä on suositeltu, että suostumusta täytyisi kysyä vain äärimmäisissä tapauksissa. Kysyttiin myös, onko termi ”suostumus” mietitty tarkoin. Tätä on pohdittu tarkoin usealla taholla.

Kommentoitiin, että tutkijan luvan kysyminen on oltava spesifi, ettei esim. kaikkia aktiviteetteja siirretä kokonaisuutena. Kysyminen olisi siis hyvä tehdä tietoalkioittain, ei kokonaisina profiileina.

Kommentoitiin, että ongelmana on tiedon peruminen, ja että monimutkaisuus vähentää helposti motivaatiota. Esimerkkinä kerrottiin apurahojen julkaisemisesta tapauksessa, jossa tietojen julkisuus on kiinni saajasta ja osa kieltää näkyvyyden. Tutkimustietovarannon osalta on otettava huomioon, ettei päädytä tällaisiin toimintatapoihin tietojen näyttämässä ja perumisessa, jotka sitten hankaloittavat toteutusta. On mietittävä myös, mitä portaalissa näytetään suostumuksen perumisen jälkeen. Kommentoitiin, että lähtökohtaisesti periaatteena on kuitenkin, että osa tiedoista ei kuulu suostumustenalaisiin tietoihin, vaan esimerkiksi tutkimusrahoituspäätökset ovat avoimia tietoja.

Kysyttiin, onko tarkoitus, että olisi tutkijan päätettävissä, onko oma profiili näkyvissä. Julkaisuihin, rahoituspäätöksiin yms. liittyvät kuvailutiedot ovat avointa tietoa. Tutkijan profiili, kuten meriitit sen sijaan ovat erillisiä tietoja ja niiden osalta voi itse päättää, haluaako ne näkyviin vai ei. Esimerkiksi HY:lla toimitaan vastaavasti. Oltiin sitä mieltä, että

kuulostaisi oudolta, että julkisella rahoituksella tehtävä tutkimus ei olisi näkyvillä. Lähtökohtaisesti pitäisi olla joku syy, jolla kieltää tietojen näkyminen.

Lainvalmisteluun liittyvissä kysymyksissä voi olla yhteydessä sähköpostitse Erja Heikkiseen tai Jukka Haapamäkeen.

6. Muut asiat

Ei muita asioita

7. Seuraava kokous järjestetään to 6.2.2020 klo 10-12. Paikkana nh. Aleksanteri (sisäministeriö, Kirkkokatu 12).

8. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 11.39.